

TZ: Obavy z Istanbulské úmluvy se v ostatních státech nenaplnují

Praha, 8. října 2019 – Českou republiku čeká v nejbližších měsících projednávání ratifikace Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí – tzv. Istanbulské úmluvy. U této příležitosti uspořádal dne 7. října 2019 Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR konferenci pod názvem „Evropské zkušenosti s Istanbulskou úmluvou“. Účastnice a účastníci této mezinárodní konference promluvili o symbolickém i mezinárodním smyslu úmluvy a o jejích praktických dopadech na zlepšení postavení obětí domácího a sexuálního násilí.

V úvodním projevu zdůraznila Gabriella Battaini-Dragoni, zástupkyně generální tajemnice Rady Evropy, potřebu šířit ve veřejné debatě fakta a vyvracet mýty. Istanbulská úmluva podle ní vychází z předpokladu, že ženy a muži by si měli být ve společnosti rovni. Je to závazek vlády a občanské společnosti, aby spolupracovaly a společně bořily stereotypy, které příliš často vymezují ženám určitou úlohu, narušují jejich sebeúctu, snižují důstojnost a tiše budují cestu k domácímu násilí.

Co je a co není Istanbulská úmluva

Zástupkyně generální tajemnice Rady Evropy na úvod zmínila pár příkladů opatření ze zemí, které Istanbulskou úmluvu již naplňují. Mezi nimi například přijetí legislativy, která vymezuje stalking a sexuální obtěžování. „*Oběti násilí nachází pomoc u multidisciplinárních týmů, k dispozici jsou linky pomoci, které fungují nepřetržitě, a v neposledním řadě azylové domy, které jsou veřejně financované. Kromě toho se o problematice násilí na ženách a domácím násilí hovoří v rámci školních osnov. Zajišťuje se také potřebné odborné vzdělávání státních zástupců a zástupkyň, soudců a soudkyň,*“ uvedla Gabriella Battaini-Dragoni.

Zástupkyně generální tajemnice Rady Evropy také reagovala na některé mýty o Istanbulské úmluvě. „*Někdy se říká, že by měla rozvracet rodinné tradice, zvyky. To není pravda. Istanbulská úmluva neobsahuje žádnou definici rodiny, nevyžaduje po vládách, aby měnily rodinnou legislativu a politiku. Nepožaduje změnu legislativy, která se týká manželství. Jediná zmínka o manželstvích v úmluvě je ve vztahu k zákazu nucených sňatků. Nepředstavuje tedy žádnou hrozbu pro tradici a rodinné vztahy,*“ vysvětlila Gabriella Battaini-Dragoni.

Domácí a sexuální násilí je reálným a přetrvávajícím problémem české společnosti

Podle expertů a expertek reaguje Istanbulská úmluva na reálný a palčivý problém naší společnosti. „*Rozhodně neplatí, že by český systém pomoci obětem byl v praxi dokonalý. O tom ostatně svědčí i to, že se nám jen v tomto roce nepodařilo zabránit přinejmenším dvěma případům domácího násilí, které skončily tragicky,*“ uvedla zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková. Zároveň zmínila statistiky spojené s domácím a sexuálním násilím, podle kterých je u nás každoročně vykázáno přibližně 1500 osob z důvodu domácího násilí, policii ohlášeno 600 znásilnění a každý rok rukou svých partnerů umírají desítky žen.

Istanbulská úmluva podle slov Heleny Válkové, stejně jako všechny ostatní mezinárodní úmluvy, nepředstavuje všespásný dokument. Dnem její ratifikace u nás sám o sobě nevzroste počet azylových domů pro oběti, nevymizí případy znásilnění a nevzniknou automaticky nové specializované policejní týmy. „*Úmluva ale představuje nástroj pro všechny ty, kteří se snaží v oblasti domácího a sexuálního násilí prosazovat pozitivní změny,*“ dodala Helena Válková.

Aby Česko nadále patřilo k zemím, které své závazky plní

Ambasadorka OSN pro cíle udržitelného rozvoje Taťána Gregor Brzobohatá doplnila, že Česká republika se s ratifikací úmluvy přiřadí k zemím, které berou tyto formy násilí vážně a které mají vůli zlepšovat nejen legislativu, ale celý systém pomoci obětem domácího násilí. Zároveň vyjádřila lítost, že se u nás úmluva stala předmětem snahy odklonit Česko z prozápadního a hlavně lidskoprávně orientovaného směřování. *„Na většinu mýtů spojených s Istanbulskou úmluvou existují věcné protiargumenty, ty ovšem nezní tak lákavě jako katastrofické scénáře o kradení dětí, o otázkách genderu a hrozbách rozpadu tradiční rodiny. O to důležitější je, abychom my všichni tyto mýty trpělivě vyvraceli. Ostatně úmluvu dodnes ratifikovalo 34 států Rady Evropy a v žádné z těchto zemí se ony katastrofické scénáře nenaplnují,“* konstatovala Taťána Gregor Brzobohatá.

Právě dialog se státy, které úmluvu již ratifikovaly, představuje podle Heleny Válkové účinnou možnost, jak na obavy z Istanbulske úmluvy reagovat. *„Proto jsme se rozhodli do Prahy pozvat zástupce řady zemí, které úmluvu už pět let naplňují. Pozvali jsme také zástupkyni monitorovacího orgánu GREVIO a zástupkyně Rady Evropy, které nám mohou blíže osvětlit okolnosti vzniku a účel úmluvy. Ráda bych totiž, aby obě komory parlamentu o ratifikaci rozhodovaly na základě faktů, a nikoli pouhých představ, pocitů a dezinformací,“* řekla zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková a zároveň dodala, že ve vztahu k mezinárodnímu společenství ratifikace potvrdí, že Česko nadále patří k zemím, které své závazky plní.

Na politický rozměr Istanbulske úmluvy upozornil na konferenci i Pavel Šturma z Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Podle jeho slov netřeba zapomínat, že se jedná o mnohostrannou mezinárodní smlouvu, která od států předpokládá přijetí určitých legislativních a dalších opatření k zajištění prevence, vyšetřování, trestání a také odškodňování činu násilí, které je páčáno nestátními aktéry. *„Nejedná se ale o smlouvu, která by byla přímo použitelná (self-executing), tedy použitelná bez toho, aby byla doplněna zákonnými ustanoveními. Ta ustanovení jsou formulována tak, že nebudou přímo působit, ale záleží právě na jednotlivých státech, jaké opatření vnitrostátně přijmou,“* upřesnil Pavel Šturma.

Dopady ratifikace Istanbulske úmluvy v zahraničí

Zkušenosti ze Srbska, které implementovalo úmluvu před pěti lety, zprostředkovala Ljiljana Loncar, poradkyně místopředsedy vlády pro rovnost žen a mužů. Uvedla, že v Srbsku vnímají úmluvu jako něco, co udělali sami pro sebe, a ne jako nahlížení přes rameno na to, co v zemi dělají. Ratifikace úmluvy podle slov poradkyně pomohla zvýšit povědomí o tom, že se násilí odehrává nejenom v soukromí, doma pod pokličkou, ale že se jedná o společenský problém, nepřijatelný nikde. *„Setkáváme se se zvýšeným hlášením případů domácího násilí v Srbsku. Rovněž trestněprávní řízení je díky Istanbulske úmluvě efektivnější. Dochází k vyšší míře usvědčování těchto případů. Na jednu stranu se může zdát, že se počet případů zvýšil, ale tak to není. Jenom jsou teď případy více nahlašovány. Navíc jsou teď v systému vzdělávání obsažena všechna témata zabývající se diskriminací, prevencí násilí, genderovými stereotypy. Jsme totiž přesvědčeni, že je přínosné děti od raného věku vzdělávat a říkat jim, že násilí v jakékoli formě není tolerováno,“* zmínila Ljiljana Loncar.

V Srbsku se dle poradkyně před ratifikací Istanbulske úmluvy nezdvihla žádná vlna opozice. Podobnou zkušenosti mají i v Portugalsku, Německu, Rakousku či ve Francii. *„Díky Istanbulske úmluvě se daří posilovat ochranu žen i stíhání útočníků. Francie realizovala několik kampaní na prevenci sexuálního obtěžování, například ve veřejné hromadné dopravě. Nedůležitější ale je, že jsme zavedli linku pomoci pro oběti násilí a posílili její roli. V minulém roce se zvýšily trestní sazby za násilí páchané na ženách,“* komentoval Martin Szcrupak, vládní kancelář pro rovnost žen a mužů.

Podle Heleny Válkové by opatření, která by přinesla ratifikace Istanbulske úmluvy, mohla České republice pomoci. Ratifikace by byla i vzkazem, že vláda a parlament podniknou vše nezbytné k ulehčení situace obětí domácího a sexuálního násilí, do které se až na výjimky dostaly bez vlastního zavinění.